

YOG'OGHGA MAXANIK ISHLOV BERISHDA AVTOMATIK BOSHQARISH
SISTEMASIDAN FOYDALANIB O'QITISH METODIKASI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7604376>

ELSEVIER

Razzoqov Baxtiyor Xabibullayevich

Farg'ona davlat universiteti
Texnologik ta'lim kafedrasida o'qituvchisi

Received: 22-01-2023

Accepted: 22-01-2023

Published: 22-01-2023

Abstract: Ushbu maqolada talabalarni mutaxassislik va kasb olamiga olib kirishning har xil yo'llari orasida «Texnologiya» fanining muhim o'rin tutishi, yog'ochga ishlov berish texnologiyasi hamda yog'ochga maxanik ishlov berishda avtomatik boshqarish sistemasidan foydalanish haqida so'z boradi.

Keywords: o'quvchilar, mutaxassislik va kasb, yog'ochga ishlov berish avtomatik boshqarish sistemasi, Texnologiya

About: FARS Publishers has been established with the aim of spreading quality scientific information to the research community throughout the universe. Open Access process eliminates the barriers associated with the older publication models, thus matching up with the rapidity of the twenty-first century.

O'quvchilarni mutaxassislik va kasb olamiga olib kirishning har xil yo'llari orasida «Texnologiya» fani muhim o'rin tutadi. Uning metodikasini takomillashtirish orqali fan uchun moddiy jihozni mustahkamlash, oliy ta'limning ishlab chiqarish sohalarini o'z atrofidagi sanoat va boshqa ishlab chiqarish sohasi bilan aloqasini mustahkamlash, ijtimoiy foydali, unumli mehnatni tashkil etish, uning tarbiyaviy iqtisodiy samaradorligini oshirish, uni ta'lim bilan qo'shib olib borish, o'quvchilarni mutaxassislikga tayyorlashni yaxshilash bo'yicha ishlar yo'lga qo'yiladi.

Texnologiya darslari oliy ta'limdagi boshqa fanlar uchun umumiy didaktik tamoyillarni qo'llasada, uning o'ziga xos xususiyatlari ham mavjud. Talabalar bilish faoliyati bilangina emas, balki yaratish faoliyati bilan ham shug'ullanadilar. Texnologiya fanlari, qurollari, jarayonlari oddiy o'rganish obyekti sifatida emas, balki talabalar ishlarini faollashtiruvchi ko'rsatmalilik vositasi, didaktik material, ta'limning texnik vositasi sifatida xizmat qiladi.

Yog'ochga ishlov berish texnologiyasi quyidagicha:

30. mahalliy hududda o'sadigan daraxtlar va ulardan olinadigan yog'och turlarini farqlash;
31. yog'ochlarning sifatini va ularning nuqsonlarini aniqlash;
32. asbob-uskuna va moslamalarni ishga tayyorlash, foydalanish va ta'mirlash;
33. tayyorlanmaning eskizi va texnologik xaritasini tuzish, tanlash, rejalash va tayyorlash;
34. yog'ochga ishlov berish jarayonlari bilan uyg'unlashtirilgan xalq hunarmandchiligiga oid ish usullarini bajarish.

Jarayonni ma'lum ketma - ketlikda va berilgan tartib bo'yicha odam ishtirokisiz amalga oshiradigan chora tadbirlar majmuasiga texnologik jarayonni **avtomatik boshqarish** deyiladi.

Avtomatik boshqarish tizimlari quyidagicha farqlanadi:

boshqarishni markazlashtirish darajasi bo'yicha;

boshqarish ob'ektiga ta'sir turiga ko'ra;

teskari aloqa borligi bo'yicha;

dasturtashuvchining turiga ko'ra.

Boshqarishning markazlashtirish darajasiga ko'ra markazlashtirilgan, nomarkazlashtirilgan va aralashma turlariga bo'linadilar. Markazlashtirilgan tizimda avtomat yoki avtomatik liniya (obyekt) buyruq (komanda) punktidan boshqariladi. Bunga misol taqsimlash vali yoki komandoapparat yordamida boshqariladigan avtomat bo'la oladigan.

Nomarkazlashtirilgan tizimda obyektning boshqarish markaziy boshqarishga ega emas. Stanok (obyekt) ishchi organlari yo'l datchiklari yordamida boshqariladi. Datchiklarning ulanishi yoki uzulishi ishchi organlarida o'rnatilgan tayanchlar orqali amalga oshiriladi. Bunga misol qilib jilvirlash avtomatlarining boshqarish organlarini olish mumkin.

Yog'ochga ishlov beruvchi tokarlik stanoklari yordamida yog'och materiallardan har xil aylanish sirtlarga ega bo'lgan detallar, shakldor buyumlar tayyorlanadi.

TSD-120 tipidagi o'yuvchi moslamali yog'ochga ishlov beradigan tokarlik stanogining asosiy qismlari.

1- stanina,

2-oldingi babka,

3-orqa babka,

4-tirgak,

5-o'yuvchi moslama stoli.

Stanina stanokning tayanch tutqich uzeli bo'lib, ular bo'ylab keyingi babka va tirgak bo'ylama yo'nalishda suriladi.

Oldingi babka ishlanadigan yog'och materiallarni tutib turadi va uni aylanma harakatga keltiradi. Oldingi babkaning shpindeliga pog'onali shkiv kiydirilgan bo'lib, unga tasma orqali elektr dvigateldan harakat uzatiladi. Tasmani shkivning turli pog'onalariga almashtirish yo'li bilan shpindelning aylanishlar soni o'zgartiriladi.

Ketingi babkaning vazifasi ikkinchi tayanch yani uzun o'lchamli yog'ochlarni markazda tutib turish va keskich (parma)larni o'rnatishdan iborat.

Yo'nish, qirqish vaqtida iskanalarni tutib (tirab) turish maqsadida *tirgaktan* foydalaniladi. Ishlanadigan yog'ochning o'lchamiga va unga qanday ishlov

berilishiga qarab, tirgakni shpindelga parallel yoki ko'ndalang holda staninaga o'rnatiladi.

Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, o'quvchilar fanni o'zlashtirish jarayonida ishlab chiqarish bilan bog'liq bo'lgan barcha sohalar, ularda qo'llaniladigan texnologik jarayonlar hamda ishlab chiqarish munosabatlari to'g'risida to'liq tassavurga ega bo'ladilar. U m um iy o'rta ta'lim m aktablarida o'quvchilarni m ehnat ta'limi, kasb tanlashga yo'llash tarkibida kasbga yo'naltirish ularning zamonaviy va milliy kasb-hunarlarini o'zaro uyg'unligini ta'minlagan holda bilim, ko'nikma, malakalarni egallashlarini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. N.A. Muslimov, Sh.S. Sharipov, O.A. Qo'ysinov "Mehnat ta'limi O'qitish metodikasi, kasb tanlashga yo'llash" Toshkent – 2014
2. Razzokov B.H., Mutalipov R.R. Professional orientation of students based on the national program. ISSN 2308-4804. Science and world. 2021. № 11 (99), 62-64.
3. Раззоков Б.Х. Миллий кадриятлар воситасида бўлажак ўқитувчиларнинг касб маданиятини шакллантириш. Муғаллим ҳам узликси билимлендириў. Нукус- 2021. № 3/3. 52-54 б.
4. Раззоков Б., Махмудов М. Развитие профессиональной компетентности студентов в обучении рискам и оценке рисков. Universum: психология и образование: научный журнал. № 5 (83). М., Изд. МЦНО, 2021 г. С 19-20
5. Разоқов Б.Х., Муталипов Р.Р. "БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАРНИ ТАЙЁРЛАШДА МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМНИ ТАШКИЛ ЭТИШ" Международный научный журнал «ВЕСТНИК НАУКИ» № 12 (45) Т.3 2021
6. Разоқов Б.Х., Муталипов Р.Р. "ПРОФОРИЕНТАЦИЯ СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ" Международный научный журнал, № 11 (99), 2021
7. Разоқов Б.Х., Рахимов Б.Х. "БЎЛАЖАК ТЕХНОЛОГИК ТАЪЛИМ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИ КАСБ МАХОРАТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА КРЕАТИВЛИК" Международный научный журнал «ВЕСТНИК НАУКИ» № 2 (47) Том 2 2022
8. Razzokov Bakhtiyor Khabibullaevich, & Yokubjonova Mukaddaskhon Khusanboy kizi. (2022). Future Technological Education Developing Professional Skills for Teachers. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 7, 178–180. Retrieved from <https://zienjournals.com/index.php/tjm/article/view/1283>

9. Раззоков Бахтиёр Хабибуллаевич, Ёкубжонова Мукаддасхон Хусанбой кызы. (2022). Формирование профессиональной культуры будущих педагогов технологического образования через национальные ценности (на примере направления деревообрабатывающего искусства). *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 6, 26–30. Получено с <https://www.periodica.org/index.php/journal/article/view/110>.

10. V.T.Rajapov. M.M.Ahmedov. Z.A.Teshaboyev. O'qitish jarayonida tashkiliy va innovatsion sinf-dars shakillaridan foydalanish. Uslubiy tavsiyanoma. FVPHQТМОН markazi. 2021.-67 b.

11. I.I.Karimov. D.X.Mamatov. Umumta'lim maktablaridatexnologiya fanini o'qitirishda yangi pedagogic texnologiyalarini qollash. O'quv- uslubiy qo'llanma Farg'ona. "poligraf Super Servis" MCHJ 2021 yil.-218 b.

12. B.Rahimov.F.Ergashyev.G`Hudoyberdiyev. Uzluksiz ta'lim tizimida yoshlarni tadqiqotchilik faoliyatga yo'naltirish masalalari Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari BuxDU. 2017 yil 14-15 aprel

13. B.Rahimov.Uzluksiz ta'lim tizimida ilmiy-ijodiy ishlarni samarali tashkil etish mazmuni Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. 1-tom. 10-12 betlar. Nukus. 2019 y

14. B.Rahimov.B.Nazarova Sh.Yo'ldashev. Boshlag'ich sinf o'qituvchisini o'quvchilarni milliy hunarlarga yo'naltirishga tayyorlash texnologiyasi. Ta'lim, fan va innovatsiya. Ilmiy-uslubiy jurnal. №2 T. 2021. 53-57-betlar.

15. B.Rahimov. Yoshlarni tadqiqotchilik faoliyatga yo'naltirishda modulli texnologiyalardan foydalanish. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. UZPFITI. 2018 yil avgust

16. B.X.Rahimov.M.T.Xodjiyev.F.G.Sharipov. Umumiy pedagogika. Darslik. Toshkent. 2020 yil

17. O.Qo'sinov.B.Olimov.Texnologiya fanini o'qitishning uzluksizligi va uzviyligini ta'minlash. «Innovatsion ta'lim: xalqaro tajribalar, muammo va yechimlar» XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN. TOSHKENT SHAHRIDAGI YODJU TEXNIKA INSTITUTI 2021

18. B.Olimov. TEXNOLOGIYA FANINI O'QITISHNING O'ZIGA XOS TOMONLARI «INNOVATSION G'OYALAR, ISHLANMALAR AMALIYOTGA: muammolar, tadqiqotlar va eчимлар» 2021 yil 21 aprel, Andijon Xalqaro onlayn ilmiy-amaliy anjuman

19. B.U.Olimov.I.T.Uluxanov.M.O.Turg'unpo'latov. Kadrlar tayyorlashda ta'lim-tarbiya sifatini oishirishning samarali yo'llari. Ilm sari ilk qadam. Ilmiy-uslubiy maqolalar to'plami. 82 bet.Toshkent – 2016 yil